TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2010. gada 9. decembrī *

Lieta C-296/09

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Cour de cassation* (Beļģija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2009. gada 25. maijā un kas Tiesā reģistrēts 2009. gada 29. jūlijā, tiesvedībā

Vlaamse Gemeenschap

pret

Maurits Baesen.

* Tiesvedības valoda — holandiešu.

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], tiesneši K. Šīmans [*K. Schiemann*] (referents), L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], K. Toadere [*C. Toader*] un A. Prehala [*A. Prechal*],

ģenerāladvokāts J. Mazaks [*J. Mazák*],
sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *Vlaamse Gemeenschap* vārdā — V. van Ēkhouts [*W. van Eeckhoutte*], *advocaat*,

— Beļģijas valdības vārdā — L. van den Braka [*L. Van den Broeck*], pārstāve,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — M. van Bēks [*M. van Beek*] un V. Kreišics [*V. Kreuschitz*], pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt jēdzienu "civilierēdņi un tiem pielīdzinātas personas" Padomes 1971. gada 14. jūnija Regulas (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā (OV L 149, 2. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes 1981. gada 12. maija Regulu (EEK) Nr. 1390/81 (OV L 143, 1. lpp.; turpmāk tekstā — "Regula Nr. 1408/71"), 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta nozīmē.

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp M. Bāsenu [*M. Baesen*] un *Vlaamse Gemeenschap* [Flandrijas kopiena] par lūgumu atlīdzināt sociālās nodrošinājuma iemaksas, kas nelikumīgi tika samaksātas Beļģijā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesiskais regulējums

3 Regulas Nr. 1408/71 2. panta ar nosaukumu "Personas, uz kurām attiecas regula" 3. punktā ir noteikts:

"Šo regulu piemēro civilierēdņiem un saskaņā ar piemērojamo tiesisko regulējumu tiem pielīdzinātam personālam, ciktāl viņiem tiek piemērots tās dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurai ir piemērojama šī regula." [Neoficiāls tulkojums]

4 Regulas Nr. 1408/71 4. pantā ar nosaukumu "Jautājumi, uz kuriem attiecas šī regula" ir noteikts:

"1. Šī regula attiecas uz visiem tiesību aktiem, kuri skar šādas sociālā nodrošinājuma jomas:

a) slimības un maternitātes pabalsti;

b) invaliditātes pabalsti, to skaitā pabalsti, kuru uzdevums ir saglabāt vai uzlabot pelnītspēju [darbspēju];

c) vecuma pabalsti;

d) pabalsti apgādnieka zaudējuma gadījumā;

e) pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām;

f) apbedīšanas pabalsti;

g) bezdarbnieka pabalsti;

h) ģimenes pabalsti.

[..]

4. Šo regulu nepiemēro [..], nedz arī īpašajām sistēmām, kas paredzētas civilierēdņiem un personām, kuras par tādiem uzskatāmas."

5 Šīs pašas regulas 13. pantā ar nosaukumu "Vispārīgi noteikumi" ir paredzēts:

"1. Ievērojot 14.c pantu, uz personām, kam piemēro šo regulu, attiecas tikai vienas dalībvalsts tiesību akti. Minētos tiesību aktus nosaka saskaņā ar šo sadaļu.

2. Ievērojot 14. līdz 17. pantu:

a) persona, kas ir nodarbināta vienā dalībvalstī, ir pakļauta šīs valsts tiesību aktiem arī tad, ja tā dzīvo citā dalībvalstī vai ja citā dalībvalstī atrodas tā uzņēmuma vai indivīda juridiskā adrese vai uzņēmējdarbības vieta, kurš nodarbina šo personu;

[..]

d) civilierēdņi un tiem pielīdzinātas personas ir pakļautas tās dalībvalsts tiesību aktiem, kam ir pakļauta administrācija, kurā tās strādā [kura tos nodarbina];

[..]."

Valsts tiesiskais regulējums

6 Saskaņā ar 1969. gada 27. jūnija Likuma par 1944. gada 28. decembra Likuma par darba ņēmēju sociālo apdrošināšanu pārskatīšanu 1. panta 1. punktu šis likums attiecas uz darbiniekiem un darba devējiem, kurus saista darba līgums.

7 Saskaņā ar šī likuma 2. panta 1. punkta 2) apakšpunktu karalis var ar Ministru padomes pieņemtu lēmumu un saskaņā ar Valsts darba padomes atzinumu ierobežot šī likuma piemērošanu atsevišķām karaļa noteiktām darbinieku kategorijām ar vienu vai vairākām 5. pantā uzskaitītajām sistēmām.

8 Karaļa 1969. gada 28. novembra lēmuma par 1969. gada 27. jūnija likuma ieviešanu 9. panta 2. punktā ir paredzēts, ka attiecībā uz personām, kuras valsts, provinces un provinču pārraudzībā esoši veidojumi nodarbina uz darba līguma pamata, likuma piemērošana ir ierobežota ar šī panta 1. punkta pirmajā daļā uzskaitītajām sistēmām, proti, obligāto apdrošināšanas sistēmu slimības un invaliditātes gadījumā, vecuma un apgādnieka zaudējuma pensijas apdrošināšanas sistēmu un darba apstākļu un darbinieku bezdarba sistēmu.

9 Saskaņā ar 1967. gada 3. jūlija Likuma par zaudējumu atlīdzību, kas rodas no nelaimes gadījumiem darbā, nelaimes gadījumiem ceļā uz darbu un arodslimībām valsts sektorā, 1. panta 1. punkta 3) apakšpunktu ar šo likumu izveidotā sistēma attiecas uz pastāvīgo personālu, stažieriem, pagaidu darbiniekiem, palīgdarbiniekiem vai uz darba līguma pamata darbā pieņemtiem darbiniekiem, kas pieder kopienu un reģionu valdību administrācijas un citiem dienestiem.

Pamata lieta un prejudiciālie jautājumi

10 M. Bāsens, Beļģijas valstspiederīgais, 1988. gadā sāka strādāt Flandrijas kopienā par ieguldījumu inspektoru. Būdams sākotnēji nodarbināts saskaņā ar darba līgumu vispirms uz noteiktu laiku, bet vēlāk — uz nenoteiktu laiku, viņš savu profesionālo darbību veica Stokholmā (Zviedrija).

11 Flandrijas kopiena 1996. gada 7. oktobrī izbeidza šo darba līgumu un izmaksāja viņam atlaišanas pabalstu, kas atbilda 12 mēnešalgām. M. Bāsens iesniedza prasību Briseles Darba tiesā, lai saņemtu papildu atlaišanas pabalstu, zaudējumu atlīdzību un procentus par ļaunprātīgu atlaišanu. Pēc tam sekojošajā tiesvedībā, tostarp apelācijas

tiesvedībā Briseles Darba tiesā, viņš prasīja arī EUR 19 874,74 kā kompensāciju par sociālā nodrošinājuma iemaksām, kuras, kā viņš uzskata, tika nelikumīgi maksātas Beļģijā.

12 Saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunktu civilierēdņi [civildienesta ierēdņi] un tiem pielīdzinātas personas ir pakļautas tās dalībvalsts tiesību aktiem, kam ir pakļauta administrācija, kura tos nodarbina. Kā uzskata M. Bāsens, viņam, tā kā viņš ir saistīts ar Flandrijas kopienu kā "algots darbinieks", nevis kā "civilierēdnis", ir piemērojamas Regulas Nr. 1408/71 vispārējās normas. Tādējādi uz viņu attiecoties Zviedrijas sociālā nodrošinājuma sistēma, kas paredzot, ka viņam neesot bijis jāveic Beļģijas sociālā nodrošinājuma iemaksas.

13 Briseles Darba tiesa apelācijas tiesvedībā nosprieda, ka summas, kas tika ieturētas no M. Bāsena algas Beļģijā, bijušas nepamatotas. Tā uzskatīja, ka pēdējais minētais, piemērojot Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta a) apakšpunktu, kurā ir noteikts, ka darbinieks, kas ir nodarbināts vienā dalībvalstī, ir pakļauts šīs valsts tiesību aktiem arī tad, ja tas dzīvo citā dalībvalstī vai ja citā dalībvalstī atrodas tā uzņēmuma vai darba devēja juridiskā adrese vai uzņēmējdarbības vieta, kurš nodarbina šo personu, bija Zviedrijas sociālā nodrošinājuma sistēmas dalībnieks.

14 Šī tiesa uzskatīja, ka M. Bāsenu ar Flandrijas kopienu saistīja darba līgums uz nenoteiktu laiku un tādējādi viņam bija darbinieka statuss, ka viņam nebija civildienesta ierēdņu statusam raksturīgā nodarbinātības pastāvīguma un ka saskaņā ar personāla noteikumiem, ko piemēro līgumdarbiniekiem, viņam bija funkcionālā kompetence, bet nebija hierarhiskas kompetences, kas šādā gadījumā ir ierēdnim.

15 Pamatojoties uz šiem konstatējumiem, apelācijas instances tiesneši uzskatīja, ka atbildētājs var tikt uzskatīts par "darbinieku", nevis par civildienesta ierēdņiem "pielīdzinātu

personu" Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta nozīmē tādējādi, ka viņam bija piemērojama tās dalībvalsts sociālā nodrošinājuma sistēma, kur bija viņa darbavieta, proti, Zviedrijas Karalistes [sociālā nodrošinājuma sistēma], un ka tādēļ no viņa algas nepamatoti tikušas ieturētas sociālā nodrošinājuma iemaksas.

16 Flandrijas kopiena par Briseles Darba tiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Tā būtībā apgalvoja, ka šī tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, neuzskatot M. Bāsenu par civilierēdņiem pielīdzinātu personu Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta nozīmē un uzskatot, ka saskaņā ar šīs regulas 13. panta 2. punkta a) apakšpunktu bija piemērojama Zviedrijas sociālā nodrošinājuma sistēma.

17 Izskatot kasācijas sūdzību, *Cour de cassation* [Kasācijas tiesa] konstatēja, ka no atbilstošajiem Beļģijas tiesiskā regulējuma sociālā nodrošinājuma jomā noteikumiem izriet, ka Flandrijas kopienas valsts pārvaldes līgumpersonāls daļēji pieder vispārējai darbinieku valsts sociālā nodrošinājuma sistēmai (kas attiecas uz obligāto apdrošināšanas sistēmu slimības un invaliditātes gadījumā, vecuma un apgādnieka zaudējuma pensijas apdrošināšanas sistēmu un darba apstākļu un darbinieku bezdarba sistēmu) un daļēji — civilierēdņu īpašajai sistēmai (attiecībā uz nelaimes gadījumu darbā sistēmu un arodslimību sistēmu, ģimenes pabalstu un ikgadējā atvaļinājuma sistēmu).

18 *Cour de cassation* uzskata, ka ir jānosaka, vai jēdziens "civilierēdņi un tiem pielīdzinātas personas" Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunktā norāda uz saturu, kāds tam ir piešķirts valsts sociālā nodrošinājuma sistēmā, kurai attiecīgā persona ir piederīga. Turklāt šī tiesa jautā, vai persona, kas ir M. Bāsena situācijā un kurai attiecībā uz atsevišķām sociālā nodrošinājuma jomām tiek piemērota vispārējā darbinieku sociālā nodrošinājuma sistēma, lai gan pārējās jomās tai tiek piemērota

īpašā civildienesta ierēdņu sistēma, ir jāuzskata par civilierēdņiem pielīdzinātu personu Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta nozīmē.

19 Šajos apstākļos *Cour de cassation* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus divus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta piemērošanas nolūkos jēdziens "civildienesta ierēdņi un [..] pielīdzinātās personas" ir jāinterpretē, pamatojoties uz to valsts sociālā nodrošinājuma sistēmu, kurai pieder attiecīgā persona?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai attiecīgā persona, kuru uz darba līguma pamata nodarbina valsts sektora darba devējs un kura saskaņā ar valsts sociālā nodrošinājuma sistēmu, ko piemēro noteiktām sociālā nodrošinājuma jomām Regulas [Nr. 1408/71] 4. panta 1. punkta izpratnē, pieder darbinieku sociālā nodrošinājuma sistēmai, lai gan attiecībā uz [šīs] regulas 4. panta 1. punkta e) apakšpunktā norādītajām sociālā nodrošinājuma jomām tai tiek piemērota īpašā civildienesta ierēdņu sistēma, ir jāuzskata par civilierēdņiem pielīdzinātu personu Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

20 Tā kā ar abiem uzdotajiem jautājumiem tiek mēģināts noskaidrot, kas būtu jāsaprot ar "civilierēdņiem" un "pielīdzinātām personām" Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē, tie ir jāaplūko kopsakarā.

21 Ar šiem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā jautā, pirmkārt, vai tas, kas būtu jāsaprot ar "civilierēdņiem" un "pielīdzinātām personām" Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē, ir jānosaka tikai saskaņā ar to, kas norādīts dalībvalsts, kam ir pakļauta darba devēja administrācija, tiesībās, un, otrkārt, vai personai, kas ir atbildētāja pamata lietā situācijā un kura dalībvalstī daļēji pieder civildienesta ierēdņu sociālā nodrošinājuma sistēmai un daļēji — darbinieku sociālā nodrošinājuma sistēmai, tādējādi saskaņā ar šīs regulas 13. panta 2. punkta d) apakšpunktu var tikt piemērots tikai dalībvalsts, kam ir pakļauta administrācija, kura to nodarbina, tiesiskais regulējums.

22 Vispirms ir jānorāda, ka ar Regulu Nr. 1408/71 tiek īstenots EKL 42. pants, kurā ir paredzēta valstu sociālā nodrošinājuma tiesiskā regulējuma koordinācija, nevis saskaņošana. Šī tiesību norma neskar saturiskas un procesuālas atšķirības starp atsevišķu dalībvalstu sociālā nodrošinājuma sistēmām un līdz ar to starp tajās strādājošu personu tiesībām (skat. it īpaši 1986. gada 15. janvāra spriedumu lietā 41/84 *Pinna*, *Recueil*, 1. lpp., 20. punkts; 1997. gada 30. janvāra spriedumu lietā C-340/94 *de Jaeck*, *Recueil*, I-461. lpp., 18. punkts, un 2009. gada 16. jūlija spriedumu lietā C-208/07 *von Chamier-Glisczinski*, Krājums, I-6095. lpp., 84. punkts).

23 Attiecībā uz personām, kuras var atsaukties uz ar šo regulu noteiktajiem valstu sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanas noteikumiem, tajā ir norādīts uz personām, kuras pieder šīm sistēmām (iepriekš minētais spriedums lietā *de Jaeck*, 19. punkts).

24 Turklāt Tiesa attiecībā uz jēdzieniem "darbinieki" un "pašnodarbinātas personas" Regulas Nr. 1408/71 1. panta a) punktā un 2. panta 1. punktā ir nospriedusi, ka tie norāda uz definīcijām, ko tiem sniedz dalībvalstu tiesiskais regulējums sociālā nodrošinājuma jomā, un šie jēdzieni nav atkarīgi no rakstura, kas veiktajai darbībai piemīt darba tiesību nozīmē (iepriekš minētais spriedums lietā *de Jaeck*, 19. punkts).

25 Loģiska un saskanīga Regulas Nr. 1408/71 un kolīziju normu sistēmas, kas ar to tiek ieviesta, piemērošanas personām interpretācija paredz, ka šāds pats pamatojums attiecas uz jēdzienu "civilierēdņi" un "pielīdzinātas personas" interpretāciju šīs regulas 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē un ka šie vārdi ir jāsaprot tādā nozīmē, kāda tiem ir piešķirta valsts tiesībās, lai piemērotu dalībvalstu sistēmas sociālā nodrošinājuma jomā.

26 Konkrētāk, attiecībā uz M. Bāsena situāciju, kurš saskaņā ar iesniedzējtiesas konstatēto attiecībā uz atsevišķām sociālā nodrošinājuma daļām pieder darbinieku sociālā nodrošinājuma vispārējai sistēmai, kamēr attiecībā uz citām daļām — civildienesta ierēdņu īpašajai sistēmai, šī tiesa jautā, vai šāda persona var tikt uzskatīta par civilierēdņiem pielīdzinātu personu Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta nozīmē.

27 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 2. panta 3. punktu šī regula attiecas uz civilierēdņiem un personām, kuras saskaņā ar piemērojamo tiesisko regulējumu ir tiem pielīdzinātas, tiktāl, ciktāl uz tiem attiecas vai ir attiecies dalībvalsts, kurai ir piemērojama šī regula, tiesiskais regulējums.

28 No tā izriet, ka personas klasificēšana par "civilierēdni" vai "pielīdzinātu personu" izriet tikai no tās dalībvalsts tiesībām, kurai ir pakļauta administrācija, kura to nodarbina, un ka katrai dalībvalstij jānosaka sociālās aizsardzības apjoms, ko tā vēlas piešķirt šo kategoriju personām.

29 Kas attiecas uz Regulas Nr. 1408/71 piemērošanu, konkrētāk, tās 2. panta 3. punkta un 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta piemērošanu, tādējādi par "civilierēdņiem" un "pielīdzinātām personām" ir jāuzskata personas, kuras par tādām tiek uzskatītas tās dalībvalsts tiesībās, kurā atrodas administrācija, kas nodarbina attiecīgo personu.

30 No tā izriet, ka persona M. Bāsena situācijā nav izslēgta no Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta piemērošanas jomas tikai tādēļ, ka tā tikai daļēji ir pakļauta ierēdņu sociālā nodrošinājuma sistēmai dalībvalstī, kuras teritorijā ir administrācija, kura to nodarbina.

31 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild, ka tas, kas jāsaprot ar "civilierēdni" un "pielīdzinātu personu" Regulas Nr. 1408/71 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta nozīmē, ir jānosaka tikai atkarībā no tā, kas norādīts tās dalībvalsts tiesībās, kam ir pakļauta darba devēja administrācija, un ka personai atbildētāja pamata lietā situācijā, kura dalībvalstī tikai daļēji ir pakļauta ierēdņu sociālā nodrošinājuma sistēmai un daļēji — darbinieku sociālā nodrošinājuma sistēmai, saskaņā ar šīs regulas 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta prasībām var tādējādi tikt piemērots tikai dalībvalsts, kam ir pakļauta to nodarbinošā administrācija, tiesiskais regulējums.

Par tiesāšanās izdevumiem

32 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

Tas, kas jāsaprot ar "civilierēdni" un "pielīdzinātu personu" Padomes 1971. gada 14. jūnija Regulas (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā, kurā grozījumi izdarīti ar Padomes 1981. gada 12. maija Regulu (EEK) Nr. 1390/81, 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta nozīmē, ir jānosaka tikai atkarībā no tā, kas norādīts tās dalībvalsts tiesībās, kam ir pakļauta darba devēja administrācija, un personai atbildētāja pamata lietā situācijā, kura dalībvalstī tikai daļēji ir pakļauta ierēdņu sociālā nodrošinājuma sistēmai un daļēji — darbinieku sociālā nodrošinājuma sistēmai, saskaņā ar šīs regulas 13. panta 2. punkta d) apakšpunkta prasībām var tādējādi tikt piemērots tikai dalībvalsts, kam ir pakļauta to nodarbinošā administrācija, tiesiskais regulējums.

[Paraksti]